

az, hogy teljes képet nyújtson a három pedagógiai eseményről, csupán egyes legfontosabb mozzanatok rögzítésére szorítkozhatik, — a munka egésze, annak repeső izgalmaival, sikereivel és lüktető életszerűségével mindazok élménye, akik abban részt vettek. És ha *Kisparti* főigazgató köszönetet mond az *Előszó*-ban anyagi-erkölcsi támogatóinak és munkatársainak, mi e helyen — úgy érezzük — csak visszaháríthatjuk a hálát ő reá, aki lelkes ügyszeretetével, humanista eszmekörétől távol eső gyakorlati érzékével és eszményeket fürkésző nevelői elhivatottságával elére állt a munkának és Isten segítségével olyan eredményeket ért el, amelyeket kicsinyben ez a munka is élénk vetít.

— ami —

Karácsony Sándor: *A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja.* Budapest, 1939. 300 oldal.

Szürke cím alatt rejtező lángoló gondolatok, legmagasabb készüllettel megírt egyszerű magyar igazságok, messzi európai és ázsiai világokat bejárt elmefuttatások visszatérése oda, amit a szerző szíve mélyéig magáénak vall és szeret: a magyar földre. Ez Karácsony Sándor könyvének igazi lényege és lényegét adó magartatása. Tartalom szerint lehet kritizálni és a tudományos alapot megkopogtatni alatta: vajjon elbirja-e a Nap felé törő Ikaruszt a viasz-szárny, — lehet lírai szemléletnek is minősíteni, amelyben az *Egész* igazolására leírt *Rész* nem matematikai érvényű, még enciklopédisztikus sokoldalúsággal is meg lehet vádolni, de mindezen túl csak helyeselni lehet, elképzeléseit magunkévá tenni és hirdetni.

Három dolgozatba foglalta Karácsony Sándor mindazt, ami mondanivalója több évtizedes tanári munkája, születése és magyar filozófiája alapján volt arról a nagy kérdéstről: *miként látja az összefüggést a magyar ember és a magyar iskola között?* A problémát külsőségekben tagolta és külön foglalkozott az alsó néposztály, a középosztály és a vezetésre hivatott szofokrácia lelki alkatával s a nekik megfelelő iskolával. A három tanulmány különböző időben íródott (1922, 1924 és 1938), keretei is más-más életmezőit tárgyalják az egyetemes magyarságnak, de maga a meglátás, a hivatástudat és a kibontakozás felé vezető utak teljes egységben vannak. Elmaradottságban látja a nép legfőbb baját, (ezért nem érdemes többet, jobbat produkálnia), elszakadtság a középosztály mai állapota, (ezért képtelen összekötni az alsó és felső réteget), végül idegenséget, gyökértelenséget állapít meg a szofokráciáról, amely így temetője és nem koronája a társadalomnak. Az okok történelmieket; a magyar fejlődés ritmusa részben a főörök kezdetekor, részben azonban a 17. században akadt meg. Ez időtől kezdve az alsó néposztály dermedt álomot hever, a másik két osztály pedig tápláló talajától elvonatkoztatott üvegházi életet él. Kritikája mélyenjáró, sokhelyt éles és gúnyos, de mindig igaz és javító szándékú. Reámutat a visszasszágokra, de megjelöli a helyes utat is, nem fest álomképeket, de számbaveszi értékeinket és teljes egységben van korunk látóival; a könyv olvasásakor szüntelenül kísértének Ilyés, Németh László, Makkai, Szabó Dezső, Móricz, Arany e témakörbe vágó gondolatai.

Mínthogy Karácsony is *egyetemesen* nézi magyarságunk problémáit, pedagógiai vonatkozású fejtegetései sem elszigetelten, hanem a gazdasági, politikai, kulturális és társadalmi meglátásokkal együtt kerülnek tolla alá. Ez nagyon természetes. Hogyan lehetne a falusi elemi iskoláról képet adni a nélkül, hogy közben ne állna a hajdúsági Földes — a szülőfalu — képe Karácsony lelki szemei előtt, a falusi kis magyar, aki mondatelemzéseket tanul és lelkében sívár párhuzamossággal futnak az iskola absztraktumai a való élet tapasztalati tényeivel! Vagy elképzelhető-e a kö-

zépiskola reformja úgy, hogy közben ne gondoljon az odakerülő tanulók társadalmi ellenlábasa: a puszttárról bádott gyerekekre s a nagyvárosira, kinek lelkében fikció mindaz, ami a másik számára egyedül jelenti a valóságot? A példákat folytatja és ezzel is utal a legfőbb tennivalóra, az egység helyreállításának szükségességére. Ezt azonban nem lefelé, hanem fölfelé kívánja megvalósítani: a 20. század kultúrájának osztatlan egészét kell megadni miniatűrben mindenkinek s minél részletesebben azoknak, akik erre tehetségük szerint — nem pedig geográfiailag vagy anyagi lehetőségeik alapján! — alkalmasak. Az általános kulturáltság mellett azonban Karácsony feltétlenül szükségesnek tartja a tagozódást is, különösen a középosztály és a felső réteg iskoláiban. Az előbbi szakiskolákat, azok gazdag változatait igényli, míg az utóbbi számára minden iskola csak az egyetem előkészítőjeként jöhet számba. Az egyetem — szerző felfogásában — merőben különbözik a jelenlegi „*indogermán*” egyetemtől. Teljes anyagi függetlenség, filozófikus emelkedettség, párbeszédesebb oktatási mód, tanárhoz kötöttség és a tanulók részéről egyetlen indítékként a kíváncsiság, tudásvágy jellemzői a magyar egyetemnek.

A hatalmas terjedelmet elfoglaló magyar nyelvvédelem külön érdekessége a könyvnek. E mellett azonban az állandó zamatosság, magyarosság, világos stílus, fordulatszédesség és a személyes élmények átütő ereje teszi a hatalmas kötetet elejétől-végéig élvezetes, sőt izgalmas olvasmánnyá.

Korszerű könyv. Aki a korral haladni akar, el kell olvasnia és e könyv ismeretében szabad egyedül magyar pedagógusnak véleményt formálni mindazokról az iskolai reformokról, amelyek manapság egymást követik.

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Két új angol nyelvtankönyvről. (*Harold E. Palmer: A Grammar of English Words. London, Longmans, 1938. XVI+300 old. 5 shilling és Grattan—Gurrey—Moon: Grammar at Work. Part I. London, Longmans, 1939. XII+116 old.*)

Az angol nevelés évszázados hagyományai között előkelő helyet foglal el az ékesszólásra, illetőleg a tömör, de tárgyhoz szóló és eredményes beszédre való nevelés. A 17. század puritán iskolái már tudatosan törekedtek az országgyűlésben és a szöszéken majd hatásossá váló előadásmódnak a gyermekkorban történő elsajátítására. A public school-ok vitatkozó klubjai ugyanezt a célt tűzték maguk elé és a 18. század folyamán olyan szónokok nőttek padjaikból, mint Walpole, az idősebb Pitt és Burke. A demokratikus szellem különösen kedvezett a további fejlődésnek; és eredményesen kifejlesztette az élőbeszéd kultuszát. A Hyde Parkban látható szónoki emelvények, ahol bárki bármiről szabadon nyilatkozhatnak, londoni különlegesség számba mennek ugyan, de azért országszerte ugyanaz a beszéd szabadság és beszélőkedv uralkodik, csak éppen az emelvények hiányoznak.

Ezért az angol nevelők kívánsága az, hogy növendékeik „minél gyorsabban fogják fel a nyelvi jelenségeket, kifejező szavakat használjanak és tudatában legyenek a nyelvben rejlő egyszerű lehetőségeknek... fogják úgy fel a nyelvet, mint plasztikus anyagot, mellyel élvezet dolgozni és amely nagy hatások keltésére és árnyalati különbségek kidomborítására egyaránt alkalmas.” (*Grattan-Gurrey-Moon: VII.*) Egyszóval „nyelvtudatosságra” akarják nevelni a gyermeket, megértetik vele az angol nyelv sok apróbb szeszélyét, hogy annál biztosabban uralkodhassék fölöttük: részletes és szilárd nyelvtani alapot adnak neki, amely aztán kibírja a szép és eredményes beszéd épületét.